Dr hab. Ewa Kruk, prof. UMCS
Katedra Postępowania Karnego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie

Lublin, 11 grudnia 2021 r.

Recenzja
rozprawy doktorskiej magistra Marcina Kresińskiego
pt. *Prawnokarna ochrona funkcjonariuszy Policji w Polsce*

1. Uwagi ogólne

Recenzowana rozprawa doktorska poświęcona została problematyce ochrony prawnej funkcjonariusza Policji. Obszar zagadnień związanych z tym tematem jest na tyle wąski oraz wysoce specjalistyczny, że do tej pory w polskiej nauce prezentowano tę instytucję (a dokładnie: wyłącznie wybrane problemy z tego zakresu) w znacznym stopniu jedynie w publikacjach naukowych w formie artykułowej. W polskiej literaturze prawniczej kontekst ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji nie był przedmiotem kompleksowego opracowania o charakterze monograficznym.

Z tej perspektywy podjęcie się przez mgr. M. Kresińskiego zbadania problemu sformułowanego w tytule dysertacji w formie kompleksowego opracowania należy uznać za krok ważny zarówno dla teorii, jak i praktyki stosowania prawa.

Tytuł pracy – *Prawnokarna ochrona funkcjonariuszy Policji w Polsce* – wyznacza obrany przez Autora obszar eksploracji badawczej oraz ściśle zakreśla płaszczyznę merytoryczną, na której Doktorant zamierza owo zagadnienie zaprezentować.

Rozprawa doktorska obejmuje 338 stron, w tym 293 strony tekstu. Dysertację podzielono na następujące rozdziały: I. *Funkcjonariusz Policji jako podmiot objęty szczególną ochrona prawną* (s. 15–55); II. *Ewolucja ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji w polskim prawie karnym* (s. 56–94); III. *Przestępstwa popełniane na szkodę funkcjonariuszy Policji w świetle kodeksu karnego z 1997 r.* (s. 95–152); IV. *Karnoprocesowe środki ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji* (s. 153–226); V. *Pozakarne płaszczyzny ochrony prawnej*

funkcjonariuszy Policji (s. 227–260); VI. *Skuteczność ochrony prawnej w świetle opinii funkcjonariuszy Policji* (s. 261–284).

Część merytoryczną rozprawy poprzedza *Wstęp* (s. 7–14), a podsumowanie omówionych zagadnień zawarto we *Wnioskach końcowych* (s. 285–293). Do pracy dołączono także bibliografię (s. 294–320), wykaz wykresów (s. 321–322), wykaz spraw karnych objętych badaniami (s. 323–326) oraz wykaz kwestionariuszy ankiet (s. 327–338).

Recenzowane opracowanie zawiera bogatą bibliografię tematu, która obejmuje 234 publikacje naukowe oraz orzecznictwo TK, SN, SA, NSA, WSA (w tym: 10 wyroków TK, 49 wyroków SN, 14 postanowień SN, 6 uchwał składu 7 sędziów SN, 19 wyroków SA, 3 wyroki SO, 3 wyroki SR, 17 wyroków NSA, 1 postanowienie NSA, 2 uchwały NSA, 6 wyroków WSA).

Należy podkreślić przejrzysty i czytelny układ pracy. Podział na rozdziały (I–VI), a rozdziałów na punkty i podpunkty porządkuje i czyni klarownym zebrany materiał badawczy. W zasadzie zachowane są właściwe proporcje pomiędzy poszczególnymi rozdziałami oraz podrozdziałami. Obszerność treściowa kolejnych rozdziałów została zdeterminowana zakresem analizowanych zagadnień.

Na wstępie Autor formułuje szczegółowe cele badawcze dysertacji doktorskiej:

1. „ustalenie zakresu ochrony prawnokarnej policjantów, a także efektywności obowiązujących regulacji, określonej na podstawie poziomu świadomości funkcjonariuszy Policji i skuteczności korzystania przez nich ze środków tej ochrony oraz przyczyn ewentualnego braku ich wykorzystania";
2. „określenie struktury przestępczości na szkodę policjantów";
3. „sformułowanie wniosków dotyczących rozwiązań, które skłoniłyby policjantów do korzystania z przysługujących im uprawnień w większym stopniu".

Doktorant precyzyjnie określił podlegające rozważaniom wstępne hipotezy badawcze rozprawy:

1. Zakres ochrony prawnokarnej funkcjonariuszy Policji determinowany jest charakterem i zakresem zadań przez nich realizowanych.
2. Zakres penalizacji czynów skierowanych przeciwko funkcjonariuszom Policji jest wystarczający dla ich skutecznej ochrony.
3. Wprowadzenie rozszerzonej ochrony funkcjonariuszy publicznych określonej w art. 231a Kodeksu karnego było uzasadnione dla zapewnienia im pełnej i skutecznej ochrony prawnokarnej.

4. Policjanci najczęściej spośród funkcjonariuszy publicznych występują jako pokrzywdzeni w sprawach przestępstw na szkodę funkcjonariuszy publicznych.
5. Najczęściej popełnianym przestępstwem na szkodę funkcjonariuszy Policji jest znieważenie funkcjonariusza publicznego dokonane w trakcie podejmowanych przez niego interwencji publicznych.
6. Większość funkcjonariuszy Policji w czasie pełnienia służby spotkało się z popełnieniem przestępstw na ich szkodę.
7. Skuteczność ścigania sprawców przestępstw na szkodę funkcjonariuszy Policji jest niższa ze względu na niezgłaszanie ich przez policjantów organom ścigania z powodu ich powszechności.
8. Na skuteczność ścigania sprawców przestępstw na szkodę funkcjonariuszy Policji duży wpływ mają problemy dowodowe związane przede wszystkim z osobowymi źródłami dowodowymi oraz brakiem nagrań z kamer nasobnych policjantów.
9. Karnoprocesowe środki ochrony prawnej są wykorzystywane przez funkcjonariuszy Policji w niewielkim stopniu, a jedną z głównych przyczyn takiego stanu rzeczy jest brak dostępu do darmowej pomocy prawnej ze strony profesjonalnego pełnomocnika.
10. Kary orzekane przez sądy za przestępstwa na szkodę funkcjonariuszy Policji są zbyt niskie i nie zaspokajają poczucia sprawiedliwości pokrzywdzonych policjantów.

Nie budzą zastrzeżeń kolejność prezentowanych zagadnień oraz wykorzystane przez Autora metody badawcze: historycznoprawna, dogmatycznoprawna oraz metody badań aktowych i ankietowych. Przedmiotem rozważań formalno-dogmatycznych mgr M. Kresiński uczynił przepisy prawa, poglądy doktryny oraz stanowisko judykatury, tzn. Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, wojewódzkich sądów administracyjnych, sądów apelacyjnych, okręgowych i rejonowych. Wybór metod wykorzystanych w pracy okazał się słuszny, ponieważ dzięki ich zastosowaniu Doktorant zrealizował postawiony w dysertacji cel zasadniczy oraz udowodnił postawione na wstępie tezy badawcze.

Odnosząc się do strony formalnej, należy stwierdzić, że praca została napisana poprawnym językiem prawniczym, z dbałością o precyzję wypowiedzi. Przedstawione zagadnienia charakteryzuje jasny, logiczny wywód związany z argumentacją Autora lub prezentowanych poglądów doktryny i judykatury na rzecz stawianej tezy badawczej. Doktorant przeanalizował bogaty materiał normatywny dotyczący funkcjonariusza Policji, a rozważania o charakterze dogmatycznym zostały wzbogacone wynikami badań przeprowadzonych przez

Doktoranta i przedstawionych w ramach analizowanej tematyki w formie schematów i wykresów. Nie tylko strona merytoryczna, ale również metodologiczna nie budzą zasadniczych wątpliwości. Autor prawidłowo zastosował metody do interesujących go pól eksploracji badawczej.

W zasadzie przypisy oraz bibliografia sporządzone zostały zgodnie ze sztuką. Na marginesie jedynie dodam, iż Autor przez pomyłkę w przypisie 18 (podrozdział 5.2.1) podał błędny link dostępu do materiału źródłowego (link nie działa).

Większość literatury obejmującej tę tematykę została powołana i wykorzystana. Sposób powołania stanowisk innych autorów jest rzetelny. Pewne zastrzeżenia może budzić niewykorzystanie najnowszych wydań podręczników i komentarzy. Powołana w dysertacji doktorskiej literatura przedmiotu jest wystarczająca do postawienia tez badawczych oraz uzasadnienia wniosków.

2. Uwagi szczególne

Rozdział I zatytułowany *Funkcjonariusz Policji jako podmiot objęty szczególną ochroną prawną* obejmuje zagadnienia wprowadzające do tytułowej problematyki. Autor koncentruje tu uwagę na wyjaśnieniu: definicji legalnej funkcjonariusza publicznego obowiązującej na gruncie Kodeksu karnego, wskazaniu specyfiki stosunku służbowego funkcjonariusza Policji i realizacji zadań mu powierzonych, znaczeniu przestrzegania zasad etyki zawodowej funkcjonariuszy Policji.

W tym rozdziale Doktorant podjął również udaną próbę ukazania *ratio legis* szczególnej ochrony prawnej policjantów na tle uregulowań prawa karnego, cywilnego i administracyjnego. Zaprezentowanie tego problemu w takim kształcie pozwoliło mu w końcowej części rozdziału podjąć interesujący wywód na temat kontratypu jako środka prawnokarnej ochrony funkcjonariuszy Policji. W tej części szczegółowo objaśnił istotę kontratypu, warunki wyłączenia bezprawności działań funkcjonariuszy Policji w ramach ich ustawowych uprawnień i obowiązków oraz zakres wyłączenia odpowiedzialności karnej funkcjonariusza Policji za działania podejmowane w ramach pełnionej służby. Autor na płaszczyźnie uprawnień i obowiązków funkcjonariuszy Policji wynikających z przepisów prawa dokonał rzetelnej analizy wspólnych tym przepisom warunków. Stanowią one podstawę dla zobrazowania problemu relacji zachodzącej pomiędzy działaniem funkcjonariusza w ramach swoich uprawnień i obowiązków wynikających z przepisów szczególnych a

kontratypem obrony koniecznej z art. 25 k.k. Doktorant dostrzegł złożoność problemu zastosowania kontratypu obrony koniecznej do funkcjonariusza Policji oraz niejednolite w tym przedmiocie wypowiedzi przedstawicieli doktryny. Autor stoi na stanowisku i przyjmuje rację działania funkcjonariusza Policji w ramach obrony koniecznej, podejmuje dyskurs z poglądem przeciwnym wyrażonym przez Piotra Kardasa. W mojej ocenie wskazana przez Doktoranta argumentacja jest logiczna i spójna merytorycznie, a dzięki temu w pełni przekonująca. W prawie karnym nie ma przepisu, który stanowiłby o wyłączeniu funkcjonariusza Policji lub zakazie jego działania w warunkach obrony koniecznej. Moim zdaniem działanie w warunkach obrony koniecznej jest słusznie także w literaturze określane jest mianem prawa podmiotowego, przysługującego każdemu, w tym funkcjonariuszowi danej formacji mundurowej pod warunkiem, że spełnione są wymogi określone w art. 25 k.k. Idąc dalej, można nawet stwierdzić przykładowo, że z kontratypem obrony koniecznej możemy mieć do czynienia w wypadku nielegalnego posiadania broni i jej użycia w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na jakiekolwiek dobro chronione prawem, w tym życie. Tego rodzaju stan zagrożenia może uzasadniać fakt pozbawienie napastnika życia. Osoba taka z pewnością poniesie odpowiedzialność za nielegalne posiadanie broni, natomiast co do zabójstwa możliwe będzie przyjęcie, iż oskarżony działał w warunkach obrony koniecznej.

Interesujący jest również wywód Autora odnoszący się do zakresu wyłączenia odpowiedzialności karnej funkcjonariusza Policji za działania podejmowane w ramach pełnionej służby (pkt 1.6.3). Autor na wstępie wskazał podział kontratypów, zaliczając do grupy kontratypów bezwzględnych konsekwentnie działania funkcjonariuszy Policji w zakresie ich uprawnień i obowiązków. Stanowisko to w pełni podzielam. W tej części Doktorant także rzetelnie przeanalizował działania Policji wyłączające bezprawność czynów w ramach czynności operacyjno-rozpoznawczych dokonywanych na podstawie art. 20 a ust. 3a ustawy o Policji, art. 19 a ustawy o Policji, art. 144 a ustawy o Policji.

Rozdział II – *Ewolucja ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji w polskim prawie karnym* – w całości poświęcony został kształtowaniu się rozwiązań prawnych, począwszy od ochrony urzędnika w Kodeksie karnym z 1932 r. i funkcjonariusza publicznego w Kodeksie karnym z 1963 r. Dalej wykazane zostały elementy różnicujące zakres ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji w Kodeksach karnych z 1932 r. i 1969 r. na tle obowiązujących przepisów Kodeksu karnego z 1997 r. Rozdział ten, obejmujący zagadnienie ewolucji rozwiązań prawnych w aspekcie ochrony prawnej funkcjonariusza Policji, pozwala na szersze spojrzenie na kształtowanie się regulacji karnych i porównanie ich z aktualnymi przepisami. Przeprowadzona tu analiza charakteryzuje się spójnym i logicznym przekazem, rzetelną

dokumentacją rozwiązań obowiązujących na gruncie poprzednich kodeksów względem Kodeksu karnego z 1997 r. oraz precyzyjnością w zakresie ich udokumentowania.

W rozdziale III podjęta została tematyka przestępstw popełnianych na szkodę funkcjonariuszy Policji w świetle Kodeksu karnego z 1997. r. Przedmiotowe zagadnienie zostało przeanalizowane w dwóch kontekstach tematycznych: 1) odnoszącym się do funkcjonariusza Policji jako przedmiotu czynności wykonawczej oraz 2) dotyczącym innych przestępstw popełnianych na szkodę funkcjonariuszy Policji ze względu na specyfikę wykonywanych zadań.

W pierwszym z kontekstów Doktorant na podstawie stanowisk prezentowanych przez komentatorów prawidłowo odniósł się do przedmiotu czynności wykonawczej typów przestępstw, w których funkcjonariusz Policji objęty został znamionami strony przedmiotowej czynu zabronionego. Przedmiotowej analizie poddał następujące typy przestępstw: zabójstwo funkcjonariusza publicznego, naruszenie nietykalności cielesnej funkcjonariusza publicznego, czynną napaść na funkcjonariusza publicznego, czynny opór wobec funkcjonariusza publicznego i znieważenie funkcjonariusza publicznego. Zamysł Autora był słuszny, a dokonaną w tym rozdziale prezentację należy ocenić jako poprawną merytorycznie. Pewien niedosyt budzi natomiast fakt, że wykorzystana w tej części literatura została znacznie ograniczona – do wypowiedzi komentatorów Kodeksów karnych, kilku autorów publikacji w formie artykułowej oraz skromnego orzecznictwa. W związku z tym analiza strony przedmiotowej poszczególnych przestępstw zachowała charakter sprawozdawczy. W mojej ocenie, z uwagi na niekwestionowaną wartość poruszonych kwestii należało tę tematykę zobrazować w sposób bardziej pogłębiony. I tak na bazie stanowisk powołanych komentatorów Kodeksu karnego należało odnieść się także do komentarzy tych autorów zawartych w najnowszych opracowaniach do Kodeksu karnego z 2020 r. oraz 2021 r. Ponadto należało poddać ocenie stanowiska wyrażone także przez innych autorów prezentowane w publikacjach naukowych w formie artykułowej zamieszczonych w czasopismach; i tak przykładowo do art. 148 par. 3 k.p.k. artykuł autorstwa J. Ptak, *Zabójstwo funkcjonariusza publicznego*, Prok. i Pr. 2015, nr 7–8, s. 127–133. Dodatkowe wzbogacenie przedmiotowej literatury pozwoliłoby Doktorantowi na bardziej pogłębione zweryfikowanie wyrażanych stanowisk przez przedstawicieli doktryny, szersze ustosunkowanie się do prezentowanych kwestii oraz sformułowanie uwag i wniosków w kontekście zajęcia stanowiska co do prezentowanej kwestii.

Rozważania zawarte w rozdziale IV poświęcone zostały karnoprocesowym środkom ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji. Autor słusznie akcentuje, iż „ustawodawca nie przewidział żadnych szczególnych środków ochrony karnoprocesowej funkcjonariuszy Policji"(pkt 4.1, s. 153) .

W rozdziale poruszonych zostało dziewięć zagadnień związanych ściśle z tytułową tematyką, a mianowicie: tryby ścigania przestępstw popełnianych na szkodę funkcjonariuszy Policji (pkt 4.2); inicjowanie postępowania karnego w sprawach przestępstw popełnianych na szkodę funkcjonariuszy Policji (pkt 4.3); status procesowy pokrzywdzonego funkcjonariusza Policji (pkt 4.4); specyfika postępowania dowodowego w sprawach przestępstw na szkodę funkcjonariuszy Policji (pkt 4.5); znaczenie instytucji konsensualnych dla ochrony interesu prawnego funkcjonariusza Policji (pkt 4.6); środki karne, kompensacyjne i obowiązki probacyjne służące ochronie interesów funkcjonariusza Policji (pkt 4.7); udział organizacji społecznej reprezentującej interesy funkcjonariuszy Policji w postępowaniu sądowym (pkt 4.8); ochrona pokrzywdzonego funkcjonariusza Policji na podstawie ustawy z 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (pkt 4.9); karnoprocesowe środki ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji w świetle badań akt spraw sądowych (pkt 4.10).

W pierwszym kontekście przeanalizowano tryby ścigania przestępstw popełnianych na szkodę funkcjonariuszy Policji, tzn. z urzędu, na wniosek pokrzywdzonego oraz z oskarżenia prywatnego. Już na wstępie Doktorant na tle katalogu przestępstw popełnianych na szkodę funkcjonariuszy zaznacza, iż większość z nich ścigana jest z urzędu. Wywód prawidłowo rozpoczyna od zaprezentowania ogólnych założeń odnoszących się do trybów ścigania, tj. trybu publicznoskargowego, akcentując znaczenie zasady ścigania z urzędu, zasady legalizmu, następnie przechodzi do trybu ścigania na wniosek, lecz z urzędu, wskazując przestępstwo z art. 157 k.k. popełnione na szkodę policjanta, a zamyka uwagami na temat trybu prywatnoskargowego w kontekście art. 212 k.k. oraz art. 157 par. 2, 3, 4 k.k., gdy pokrzywdzonym nie jest osoba najbliższa zamieszkująca wspólnie ze sprawcą. Na tle przedstawionych trybów ścigania wskazuje pozycję procesową funkcjonariusza Policji jako pokrzywdzonego przestępstwem oraz formułuje syntetyczne, ale poprawne uwagi odnoszące się do jego ochrony prawnej, w tym zasadności ochrony, gdy zostało popełnione przestępstwo z oskarżenia prywatnego na szkodę policjanta, poprzez wszczęcie lub objęcie takiego postępowania ingerencją prokuratora na podstawie art. 60 k.p.k.

Ważne nie tylko z punku widzenia praktyki, ale i nauki są rozważania zamieszczone w pkt 4.3, a dotyczące formy dokumentacji zdarzenia przestępnego popełnionego na szkodę funkcjonariuszy Policji w kontekście wszczęcia i przeprowadzenia czynności dowodowych

postępowania przygotowawczego. W tej części rozdziału Doktorant na podstawie par. 25 ust. 9 zarządzenia nr 768 Komendanta Głównego Policji z 2007 r. oraz rozporządzenia Rady Ministrów z 2020 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz.U. z 2020 r., poz. 192) precyzyjnie odniósł się i podkreślił wagę sporządzenia zgodnie z wytycznymi notatnika służbowego lub nośnika elektronicznego, w szczególności dla policjantów pionu prewencji, których dobro prawem chronione jest w największym stopniu narażone przestępstwem w sposób bezpośredni. Następnie interesująco przeanalizował znaczenie praktyczne dokumentowania czynności służbowej (w przypadku czynności legitymowania, podjęcia interwencji publicznej) w formie notatki służbowej lub notatki urzędowej dla nadania biegu sprawie, gdy pokrzywdzonym przestępstwem jest policjant pełniący obowiązki służbowe. Doktorant wskazuje racjonalną obawę zaniechania ścigania w wypadku sporządzenia wyłącznie zapisu w notatniku służbowym. Zaznacza, iż zaniechanie przez funkcjonariusza sporządzenia dokumentacji w formie notatki służbowej lub notatki urzędowej i ograniczenie się wyłącznie do zapisu w notatniku służbowym w znacznym stopniu utrudni, a nawet uniemożliwi wszczęcie postępowania przygotowawczego, gdy pokrzywdzony policjant sam nie złoży zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa. Źródłem powyżej wskazanego skutku będzie nieprzestrzeganie przez policjantów reguł formy udokumentowania czynności i wytycznych w zakresie postępowania policjantów po odbyciu służby patrolowej oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym, które nakazuje par. 37 ust. 1 pkt 1 zarządzenia nr 768 Komendanta Głównego Policji z 2007 r. Wątpliwość budzi natomiast nazbyt zwięzłe omówienie protokołów: zatrzymania procesowego oraz zatrzymania prewencyjnego. Artykuł 143 par. 2 k.p.k. nakazuje spisanie protokołu, „jeżeli przepis szczególny tego wymaga albo przeprowadzający czynność uzna to za potrzebne. W innych wypadkach można ograniczyć się do sporządzenia notatki urzędowej". Natomiast przepis szczególny, tj. art. 244 par. 3 k.p.k. wprost statuuje: „z zatrzymania sporządza się protokół, w którym należy podać (...)", a w zdaniu *in fine*: „Odpis protokołu doręcza się zatrzymanemu". Jest oczywiste, że gdy mowa o zatrzymaniu w trybie art. 244 k.p.k. w sensie prawa do faktycznego, krótkotrwałego pozbawienia wolności osoby podejrzanej lub podejrzanego w kontekście przeprowadzenia czynności zatrzymania i formy jej udokumentowania, tzn. sporządzenia protokołu, występują przesłanki z par. 1 tego przepisu. Stąd pojawia się moją wątpliwość i niezrozumienie, dlaczego w następstwie wymienienia warunków dopuszczalności zatrzymania policyjnego Autor pisze: „do zatrzymania procesowego osoby podejrzanej nie dojdzie zatem w każdym przypadku zaistnienia przestępstwa na szkodę policjantów", co jest oczywiste i zrozumiałe w świetle art. 244 par. 1 k.p.k. A w następnym zdaniu: „podobnie zatrzymanie osoby podejrzanej przez

funkcjonariuszy, na przykład z powodu oddalenia się sprawcy z miejsca zdarzenia". W odniesieniu do użytego zwrotu „oddalił się" przychodzi na myśl pytanie, czy sprawca ma prawo oddalić bez powodu, czy jest to samowolne oddalenie w wyniku podjętej przez sprawcę ucieczki z miejsca zdarzenia? W mojej ocenie, w omawianym fragmencie podrozdziału 4.3 Doktorant zbyt mało miejsca poświęcił formie dokumentowania czynności zatrzymania, tj. protokołowi, a skupił zbytnio uwagę na warunkach dopuszczalności zatrzymania właściwego. Podobnie pewien niedosyt budzi lapidarna wypowiedź w przedmiocie dokumentacji czynności zatrzymania prewencyjnego na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji. W powyższych fragmentach zabrakło pogłębionej analizy struktury treściowej protokołów: zatrzymania na podstawie art. 244 k.p.k. oraz zatrzymania na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji. Ponadto Autor nie wykazał w ramach tej jednorodzajowej formy dokumentacji elementów różnicujących ich zakres i zawartość treściową.

Rozważania zawarte w kontekście czwartym niniejszego rozdziału odnoszą się do statusu procesowego pokrzywdzonego funkcjonariusza Policji. W tej części pracy omówione zostały gwarancje procesowe pokrzywdzonego funkcjonariusza Policji jako strony postępowania przygotowawczego oraz postepowania sądowego. Doktorant na podstawie stanowiska doktryny prawidłowo zrelacjonował działalność procesową pokrzywdzonego funkcjonariusza w charakterze strony postępowania karnego w sprawach ściganych z urzędu, a także w sprawach ściganych z oskarżenia prywatnego, w tym prawo do korzystana z pomocy pełnomocnika. Szkoda, że kierując uwagę czytelnika na analizę poszczególnych uprawnień procesowych, które przysługują pokrzywdzonemu, w tym funkcjonariuszowi Policji, nie zadał sobie trudu i nie wskazał odrębności chociażby co do charakteru przestępstwa zachodzących pomiędzy uzyskaniem statusu pokrzywdzonego przez funkcjonariusza Policji w związku z pełnieniem obowiązków służbowych względem innych podmiotów w świetle przykładowych zdarzeń o charakterze kryminalnym. Stąd zaprezentowany wywód jest poprawny merytorycznie, ale ma charakter sprawozdawczy.

Natomiast niewątpliwą wartość mają uwagi zawarte w podrozdziale zatytułowanym *Specyfika postępowania dowodowego w sprawach przestępstw na szkodę funkcjonariuszy* (pkt 4.5). Na tle praktycznych przykładów Autor poddał ciekawej analizie problemy dowodowe występujące w sprawach przestępstw popełnianych na szkodę policjantów, w tym składanie fałszywych wyjaśnień lub zeznań. Rzetelnie przeanalizował dowód z pomówienia, wskazał, jakie elementy wyjaśnień podlegają ocenie i stanowią dowód w sprawie. Trafnie odniósł się do problemu ciężaru dowodu przy przestępstwie zniesławienia, a także wykazał i w sposób interesujący rozwiązał problem dowodu pochodzącego z kamer nasobnych funkcjonariuszy w

kontekście zasady swobodnej oceny dowodów (art. 7 k.p.k.). Ciekawe i niebudzące zastrzeżeń są również uwagi Autora zawarte w punkcie 4.6, dotyczące instytucji opartych na porozumieniu i uzgadnianiu rozstrzygnięć przy braku sprzeciwu pokrzywdzonego oraz roli i znaczenia postępowania mediacyjnego dla pokrzywdzonego policjanta. Jako ważne dla praktyki stosowania prawa oceniam rozważania przeprowadzone w kontekstach, które odwołują się do: ochrony funkcjonariuszy Policji w aspekcie orzekania wobec sprawców przestępstw na szkodę funkcjonariuszy środków karnych, środków kompensacyjnych oraz obowiązków probacyjnych (4.7); udziału organizacji społecznej reprezentującej funkcjonariuszy Policji w postępowaniu sądowym (4.8) oraz ochrony funkcjonariusza Policji na podstawie ustawy z 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (4.9).

Niezwykle cenny od strony praktyki stosowania prawa jest kontekst ostatni tego rozdziału (pkt 4.10), poświęcony wykorzystaniu środków ochrony karnoprocesowej na tle przebadanych akt spraw sądowych prawomocnie zakończonych w latach 2017–2019. Przeprowadzone przez Doktoranta badania obejmują 121 akt spraw sądowych zakończonych prawomocnie przed Sądem Rejonowym w Olsztynie (64 akta) oraz Sądem Rejonowym Szczytnie (57 akt). Zaprezentowane wyniki badań w formie wykresów zawsze opatrzonych objaśnieniami stanowią podbudowę sformułowania właściwych i trafnych wniosków końcowych. Oceniając ich wartość, należy podkreślić przede wszystkim walor poznawczy w aspekcie rodzaju skargi najczęściej wnoszonej do sądu, rodzaju orzeczenia kończącej postępowanie przed sądem, rodzaju i wysokości kary, a także zakresu stosowania środków karnych, kompensacyjnych i obowiązków probacyjnych w sprawach przestępstw na szkodę funkcjonariuszy. Badania te mają znaczenie dla całościowego (teoretycznoprawnego oraz praktycznego) ujęcia tytułowej tematyki rozdziału IV.

W rozdziale V zatytułowanym *Pozakarne płaszczyzny ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji* zaprezentowano cywilnoprawne i administracyjnoprawne środki ochrony funkcjonariuszy Policji. Należy przy tym dodać, iż wskazując na środki ochrony cywilnoprawnej, Autor podejmuje analizę ochrony dóbr osobistych.

W tej części pracy (w podrozdziale 5.2.1) zaprezentowano katalog otwarty dóbr osobistych zawarty w art. 23 Kodeksu cywilnego oraz wskazano na obiektywne kryteria oceny naruszenia dobra osobistego. Następnie Autor szczegółowo i dokładnie przedstawia problem związany z ochroną dóbr osobistych, tj. zdrowia i życia, nietykalności cielesnej oraz czci funkcjonariusza Policji, kierując w tym zakresie uwagę czytelnika na wyrok sądu, uwzględniający powództwo o zadośćuczynienie na rzecz policjanta za krzywdę doznaną

w wyniku naruszenia jego godności osobistej przez kierowanie do niego wulgarnych słów podczas interwencji.

Autor pochyla się również nad interesującą tematyką związaną z nagrywaniem i publikowaniem nagrań interwencji funkcjonariuszy Policji w kontekście ochrony dobra osobistego, jakim jest wizerunek. Wywód przeprowadzony przez Doktoranta jest interesujący, a powołane w tym przedmiocie stanowiska przemawiają zarówno za dopuszczalnością dokonywania nagrań interwencji policyjnych, jak i przeciwko takiej możliwości. Autor prezentuje także opinię prawną Komendy Głównej Policji autorstwa M. Będziejewskiej-Michalskiej (przypis 18), wedle której już samo utrwalenie bez zgody i wiedzy funkcjonariusza jego wizerunku i głosu stanowi naruszenie dóbr osobistych. W mojej ocenie opinię tę należy uznać za dalece kontrowersyjną. Doktorant wydaje się opowiadać za stanowiskiem, iż nie istnieje przepis, który zabraniałby filmowania policjantów przez osoby trzecie podczas przeprowadzania interwencji.

W końcowej części podrozdziału 5.2.1 Autor wymienia, i czyni to poprawnie, roszczenia, jakie przysługują poszkodowanemu w związku z naruszeniem dóbr osobistych, sygnalizuje przesłanki ochrony dóbr osobistych oraz wskazuje na wynikające z art. 24 Kodeksu cywilnego domniemanie bezprawności działania i wynikający z tego ciężar dowodu.

W podrozdziale 5.2.2 odnoszącym się do roszczeń wynikających z czynów niedozwolonych rozpoczyna analizę od wskazania zasad i przesłanek odpowiedzialności deliktowej. W jej następstwie przechodzi do wnikliwego omówienia wybranych deliktów, które jego zdaniem mają szczególne znaczenie dla funkcjonariuszy Policji. Zaliczył do nich: uregulowane w art. 436 Kodeksu cywilnego zasady odpowiedzialności samoistnego posiadacza środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody oraz opisane w art. 444 Kodeksu cywilnego reguły dotyczące sposobu naprawienia szkody w przypadku uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia. Autor dostrzega także roszczenia przysługujące w związku z uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia, jakimi są odszkodowanie, zadośćuczynienie i renta.

Ciekawe i ważne uwagi zawarto w punkcie 5.2.3. Odnoszą się one do tematyki związanej z ochroną wizerunku policjanta, tym razem jednak na podstawie przepisów ustawy z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Na początku podrozdziału wskazano kryteria ochrony wizerunku na podstawie art. 81 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz definicję legalną rozpowszechnienia w ujęciu tejże ustawy. Autor słusznie dochodzi do przekonania, że rozpowszechnianiem wizerunku nie jest stworzenie możliwości zapoznania się z podobizną funkcjonariusza jedynie zamkniętemu kręgowi odbiorców, i przedstawia wyjątki od zasady wymagalności zgody na opublikowanie wizerunku.

Na zakończenie wymienia roszczenia związane z rozpowszechnieniem wizerunku, przysługujące na podstawie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Kolejny podrozdział niniejszego rozdziału (5.2.4) poświęcony jest świadczeniom, jakie przysługują na podstawie ustawy z 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych. W tej części Doktorant trafnie definiuje osobę uprawnioną do otrzymania kompensaty oraz wskazuje składniki i maksymalną wysokość kompensaty przysługującej na podstawie tejże ustawy. Omawia również warunki przyznania kompensaty i zauważa subsydiarność tego świadczenia. W tej części pracy słusznie wskazuje, iż przed wystąpieniem o kompensatę uprawniony powinien co najmniej zwrócić się do ujawnionych sprawców czynu zabronionego z wezwaniem do dobrowolnego naprawienia szkody, wystąpić z wnioskiem o orzeczenie środka kompensacyjnego w postępowaniu karnym oraz z wnioskiem do zakładu ubezpieczeń, jeśli sprawca objęty jest ubezpieczeniem dotyczącym danego rodzaju szkód. W końcowej części Autor w sposób syntetyczny, ale poprawny zobrazował procedurę orzekania w sprawie tejże kompensaty.

Następna część rozdziału (pkt 5.3) poświęcona została tematyce przysługujących funkcjonariuszowi Policji środków ochrony administracyjnoprawnej, wynikających z ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji. Autor poddaje analizie procedury związane z przeniesieniem policjanta na inne stanowisko (pkt 5.3.1), zawieszeniem policjanta w czynnościach służbowych (pkt 5.3.2) oraz zwolnieniem policjanta ze służby (pkt 5.3.3), w tym wskazuje na przesłanki obligatoryjnego i fakultatywnego przeniesienia, zawieszenia oraz zwolnienia policjanta. Doktorant podejmuje udaną próbę zdefiniowania terminów ustawowych „stanowisko równorzędne", „dobro służby" i „ważny interes służby" na podstawie orzecznictwa i stanowiska doktryny. Na zakończenie rozdziału omawia przepisy regulujące przywrócenie zwolnionego policjanta do służby na stanowisko równorzędne.

Podsumowując recenzję rozdziału V dysertacji, należy stwierdzić, że w zakresie aspektów dotyczących ochrony dóbr osobistych Autor szeroko analizuje tezy autorstwa A. Szpunara zawarte w monografii *Ochrona dóbr osobistych*, Warszawa 1979. Z kolei w zakresie zagadnień dotyczących odpowiedzialności służbowej policjantów występują częste odwołania do licznych publikacji M. Będziejewskiej-Michalskiej. Powyżej wskazane znakomite pozycje naukowe pozwoliły Doktorantowi rzetelnie przeanalizować przedmiotowe zagadnienie i sformułować trafne wnioski.

Należy również docenić uwagi Autora i ujęcie problemowe kwestii ochrony wizerunku funkcjonariusza Policji oraz ukazanie problemu na tle stanowiska doktryny odmiennie traktującego tę kwestię. W pozostałym zakresie rozdział ten ma charakter sprawozdawczy –

Autor przytacza aktualnie obowiązujące przepisy regulujące ochronę dóbr osobistych, roszczenia wynikające z ich naruszenia oraz kwestie związane z zatrudnieniem i odpowiedzialnością służbową funkcjonariuszy Policji.

Znaczenie praktyczne ma ostatni rozdział pracy zatytułowany *Skuteczność ochrony prawnej w świetle opinii funkcjonariuszy Policji*. W tej części Autor przedstawił wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w 2019 r. na grupie 300 policjantów, słuchaczy szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie. Odpowiedzi udzielone przez policjantów pozwoliły, jak pisze Doktorant, zweryfikować przyjęte wstępne hipotezy badawcze (s. 262 i 263). Zostały one zobrazowane w tej części pracy za pomocą wykresu. Każdy z przedmiotowych wykresów został opatrzony właściwymi i ważnymi wnioskami Doktoranta, a całościowe podsumowanie badań znalazło miejsce w podrozdziale 6.8.

Zwieńczeniem dysertacji doktorskiej są wnioski końcowe. Można powiedzieć, iż są one logiczne i co warto podkreślić – przemyślane. W tej części Autor sformułował wnioski *de lege lata* i wnioski *de lege ferenda*. Doktorant precyzyjnie ocenia obowiązujące regulacje prawne, wyraża przy tym własne stanowisko oraz wskazuje, jakich zmian owe regulacje wymagają albo nie wymagają. Wnioski stanowią podsumowanie rozważań będących przedmiotem rozprawy doktorskiej ze szczególnym uwzględnieniem wniosków Autora w kwestii potwierdzenia wstępnej tezy badawczej.

Na zakończenie pragnę podkreślić, że podniesione powyżej uwagi nie dotyczą kwestii zasadniczych i nie mają wpływu na pozytywną ocenę całej rozprawy doktorskiej.

3. Uwagi końcowe

W konkluzji stwierdzam, że oceniana dysertacja doktorska stanowi interesujące, samodzielne i oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Autor wykazał się znajomością zagadnień teoretycznoprawnych i opanował warsztat prowadzenia badań naukowych oraz umiejętność ich prezentowania.

W mojej opinii rozprawa doktorska autorstwa mgr. Marcina Kresińskiego pt. *Prawnokarna ochrona funkcjonariuszy Policji w Polsce* odpowiada wymogom przewidzianym w art. 13 ust. 1 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1789) w zw. z art. 179 ust. 1 ustawy z 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i

nauce (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1669; Dz.U. z 2019 r., poz. 39), stanowiąc samodzielny i istotny wkład w naukę procesu karnego.